

Algot Untola Vintturin opettajana

Kirjailija Algot Untola (1868–1918) työskenteli opettajana Kaustisen Vintturin koululla 1900-luvun alussa. Hän tuli tunnetuksi myös useilla kirjailijanimillään, kuten Maiju Lassila, Irmari Rantamala ja pakinoitsija Liisan-Antti, jonka nimellä hän kirjoitti teräviä ja suosittuja pakinoita Kokkola-lehteen. Untola herätti huomiota jo ulkoisella olemuksellaan. Häntä kuvailtiin keskimittaiseksi mieheksi, jolla oli vahvat viikset ja pieni leukaparta. Hän kulki usein nopeasti kävellen Vintturin ja Kaustisen kirkonkylän väliä hakemassa postinsa, johon kuului sanomalehtiä ja kirjeitä.

Vintturilla Untola muistetaan ennen kaikkea aktiivisena opettajana. Hän toi kylään uusia harrastuksia perustamalla näytelmäpiirin, johon osallistui runsaasti kyläläisiä. Harjoitusten tavoitteena oli valmistaa näytelmä kevään iltamia varten. Kyläläiset arvostivat opettajaansa, joka osallistui innokkaasti myös yhteisiin rientoihin, perhejuhliin ja suuriinkin häihin.

Untolan kirjallinen työ herätti kiinnostusta. Hänen tiedettiin kirjoittavan öisin ahkerasti kirjoituskoneellaan, ja kylällä kerrottiin hänen valmistelevan uutta kirjaa. Samalla liikkui huhu, että romaanin henkilöhahmot perustuivat Vintturin kyläläisiin. Sanomalehtien pakinat olivat jo tuolloin laajalti tunnettuja ja niitä luettiin innokkaasti.

Untolaan liittyi myös arvoituksellisuutta. Hänen vaimonsa ja tämän kaksi poikaa vieraili ajoittain Vintturilla, ja kylällä liikkui huhuja vaimon venäläisestä taustasta tai venäjän kielen taidosta. Todellisuudessa tämä puoliso oli suomalainen **Olga Jasinski**. Ajan poliittisessa ilmapiirissä tämä herätti epäluuloja, ja Untolasta tehtiin valitus koulun johtokunnalle. Kyläläiset kuitenkin puolustivat opettajaansa, sillä he pitivät häntä ahkerana, innostavana kasvattajana ja arvostettuna yhteisön jäsenenä. Ennen kirjailijanuraansa Untola osallistui myös politiikkaan suomalaisen puolueen matkasaarnajana. Hänen poliittiset puheensa herättivät toisinaan voimakkaita vastareaktioita, ja yhdessä tilaisuudessa kuuliija keskeytti puheen huutaen: “Kyllä sinä äijä jo tarpeeksi pitkältä valehtelit.” Tapaus jäi elämään paikalliseen muistitietoon. Aikalaiset yhdistivät Untolan erityisesti suomalaisuuden aatteeseen.

Vuonna 1918 Untola joutui Suomen sisällissodan jälkimmäisissä pidätetyksi. Häntä syytettiin kansankiihotuksesta hänen kirjoitettuaan Työmies-lehteen. Toukokuussa 1918 Untola kuljetettiin vankina kohti Suomenlinnaa, mutta matkan aikana hän sai surmansa. Hänet ammuttiin mereen kuljetuksen yhteydessä. Algot Untola jätti kuitenkin pysyvän jäljen suomalaiseen kirjallisuuteen. Hänen teoksensa, kuten Tulitikkuja lainaamassa, Ikiliikkuja ja Luonnonlapsia, ovat säilyneet suosittuina vuosikymmenestä toiseen. Niistä on tehty elokuvia, ja hänen näytelmiään esitetään edelleen sekä ammatti- että harrastajateattereissa.

Tässä museossa on nähtävänä Algot Untolan omatekoinen kirjoituspöytä. Vintturin kylätalossa on kokoelman Untolan lahjoittamia kirjoja. Pöydän ääressä hän teki sitä kirjallista työtä, jonka vaikutus ulottuu yhä nykypäivään.

